

رابطه بین سبک زندگی و موقعیت اجتماعی خانواده های

شاهد و ایثارگر و خانواده های عادی در شهراهوآز

مریم برهنم^۱؛ آرزیتا زنگنه^۲؛ اکبر هاشمی فرد^۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۹/۲۹

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۲/۴

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه سبک زندگی خانواده‌های شاهد و ایثارگر با خانواده‌های عادی مشابه از نظر موقعیت اجتماعی در شهراهوآز است. روش زندگی از مفاهیم مشابه سبک زندگی است که از طریق ارزش‌ها و روش‌های مصرف شناخته می‌شود. روش این تحقیق از نوع مطالعات توصیفی همبستگی است. جامعه آماری در این پژوهش ۲۴۷۹۴ خانواده شامل ۱۲۳۹۷ خانواده شاهد و ایثارگر و ۱۲۳۹۷ خانواده عادی می‌باشد. نمونه‌گیری به روش نمونه‌گیری احتمالی طبقه‌بندی شده می‌باشد. بر اساس فرمول کوکران حجم نمونه ۳۸۷ نفر (خانواده) می‌باشد. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسش‌نامه کتبی استفاده شد. به منظور تحلیل داده‌های پژوهش از روش همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون استفاده شد. یافته‌ها: پس از بررسی مشخص شد که پایگاه اقتصادی-اجتماعی، مدیریت بدن، مشارکت مذهبی و سرمایه فرهنگی به ترتیب، بیشترین نقش را در سبک زندگی سبک زندگی دارا می‌باشند. نتیجه‌گیری: سبک زندگی سبک زندگی خانواده‌های شاهد و ایثارگر از نظر موقعیت اجتماعی تفاوت معناداری با سبک زندگی خانواده‌های عادی ندارد.

کلیدواژه‌ها: سبک زندگی، خانواده‌های شاهد و ایثارگر، موقعیت اجتماعی، شهراهوآز

۱ استادیار گروه فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی دانشگاه علامه طباطبائی، m.brahman@yahoo.com

۲ دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی دانشگاه شوستر angeneha@yahoo.com

۳ دانش‌آموخته دکتری برنامه ریزی محیطی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات تهران

geotimn2@gmail.com

مقدمه و بیان مسئله

واژه سبک زندگی در فارسی معادل واژه life style در انگلیسی است. این اصطلاح نخستین بار در ۱۹۲۲ توسط آلفرد آدلر^۱ روانشناس اجتماعی مطرح شد (کاویانی، ۱۳۹۱) و پس از یک دوره افول مجدداً در سال ۱۹۶۱ مورد استقبال اندیشمندان به‌خصوص جامعه‌شناسان قرار گرفت (مجدی و دیگران، ۱۳۸۹) و با محوریت نظرات و آراء جامعه‌شناسانی همچون ماکس وبر^۲، گیدنز^۳، وبلن^۴، بوردیو^۵، پیترسون^۶ و... گسترش یافت. به دلیل گستردگی فضای مفهومی سبک زندگی، ارائه تعریفی واحد، دشوار به نظر می‌رسد. در یک تعریف کلی، نشانگر ثروت و موقعیت اجتماعی افراد و غالباً به‌عنوان شاخصی برای تعیین طبقه اجتماعی بکار رفته است (اباذری و چاوشیان، ۱۳۸۱). این اصطلاح روش‌های متفاوت زندگی را نشان می‌دهد. شیوه زندگی نزدیک‌ترین واژه به سبک زندگی است. شیوه زندگی (Way of Life) که در متون قدیمی‌تر دیده می‌شود مفهومی کلی‌تر از سبک زندگی است و عموماً در معنای چارچوب کلان زندگی استعمال گردیده است. همچنین می‌تواند مقایسه شیوه‌های زندگی کشف‌شده در میان گروه‌های متفاوت در جامعه را نشان دهد (آخوندی، ۱۳۷۷). شیوه زندگی معمولاً از طریق ارزش‌ها و روش‌های مصرف شناخته می‌شود که ناشی از تمایز فزاینده جوامع سرمایه‌داری پیشرفته است. سبک‌های زندگی مجموعه‌ای از طرز تلقی‌ها، ارزش‌ها، شیوه‌های رفتار، حالت‌ها و سلیقه‌ها در هر چیزی را در برمی‌گیرد. یکی از راه‌هایی که می‌توان به درک بهتری از مفهوم سبک زندگی از نظر اندیشمندان مختلف دست‌یافت، بررسی عناصر و مؤلفه‌هایی است که در تحقیقات خود از آن‌ها به‌عنوان شاخصه بهره برده‌اند (بیابانگرد، ۱۳۸۹). این مفهوم می‌تواند در هر یک از

۱. Addler, A.

۲. Weber, M.

۳. Giddings, A.

۴. Veblen, T.

۵. Bourdieu, P.

۶. Peaterson, A.

مؤلفه های بینشی، گرایشی، رفتاری و وضعیتی تعریف گردد. عناصری که زیمل^۱، وبلن و وبر در آثار خود از آنها یاد کرده اند شامل شیوه تغذیه، خودآرایی (نوع پوشاک و پیروی از مد)، نوع مسکن (دکوراسیون، معماری و اثاثیه)، نوع وسیله حمل و نقل، شیوه های گذران اوقات فراغت و تفریح، اطفار (رفتارهای حاکی از نجیب زادگی یا دست و دل بازی، کشیدن سیگار در محافل عمومی، تعداد مستخدمان و آرایش آنها) می باشد. آن چنان که از تعریف آدلر از سبک زندگی معلوم است او سبک زندگی را شامل همه رفتار و افکار و احساسات فرد و حرکتش به سوی هدف می داند (آدلر، ۱۹۵۶). در مهم ترین تحقیقات میدانی اولیه مبتنی بر سبک زندگی می توان به کارهای چاپین^۲ (۱۹۳۵) و اسول^۳ (۲۰۰۶) اشاره کرد که در آنها تکیه اصلی بر بررسی محل سکونت، نوع خانه، وسایل اتاق نشیمن و دیگر جلوه های عینی شأن و منزلت بود (چاپین، ۱۹۳۵) و (اسول، ۲۰۰۶). کلاکھون و کروبر^۴ (۱۹۵۸) در یک جمع بندی در مورد شاخصه های مورد مطالعه سبک زندگی در دهه پنجاه، به رفتارهای شخصی مصرفی که حاکی از ترجیحات فردی است اشاره می کند؛ مواردی مثل: نحوه استفاده از صنایع فرهنگی، تفریحی و ورزشی، نحوه بازی کردن و لباس پوشیدن. گوردن^۵ (۱۹۶۳) چند عامل مهم را در مطالعه سبک زندگی برمی شمرد: الگوهای مصرف، نوع لباس، نحوه صحبت، نگرش ها و الگوهای مربوط به نقاط تمرکز علاقه مندی در فرهنگ مانند امور جنسی، عقلانیت، دین، خانواده، میهن پرستی، آموزش، هنرها و ورزش ها.

پارسونز^۶ (۱۹۹۱)، در کتاب نظام اجتماعی، جنبه هایی از سبک زندگی را مطرح می کند که ناشی از فناوری مدرن است و در سبک زندگی افراد (به خصوص خانواده ها) در آن روزها نشان داده است؛ مواردی مثل خودرو (ها) ی خانواده، یخچال، ماشین لباسشویی و

۱. Zimell, J.

۲. Chapin, S.

۳. Oswell, D.

۴. Kluckhohn, C & Kroeber. A.L.

۵. Gordon, W.

۶. Parsons, T.

تلویزیون. او معتقد است با توجه به از بین رفتن رواج استفاده از مستخدم، دیگر از این ملاک نمی‌توان بهره برد. او همین تغییرات را در مورد استفاده از اشیای عتیقه گزارش می‌کند. چرا که مدرن بودن، دیگر عرصه را برای معیارهای سنتی تنگ کرده است. ویل^۱ (۱۹۹۳) الگوهای متمایز رفتارهای فردی و اجتماعی افراد یا گروه‌ها را در تعریف خود آورده است. لیزر^۲ (۱۹۶۳) سبک زندگی را بر اساس الگوی خرید کالا تعریف می‌کند. به نظر وی سبک زندگی دال بر شیوه زندگی متمایز جامعه یا گروه اجتماعی است. شیوه‌ای که بدان طریق مصرف‌کننده خرید می‌نماید و شیوه‌ای که بدان طریق کالای خریداری شده مصرف می‌شود بازتاب‌دهنده سبک زندگی مصرف‌کننده در جامعه است. چینی^۳ (۲۰۰۲) سبک زندگی را سازمان اجتماعی مصرف می‌خواند. به اعتقاد وی سبک زندگی راه الگومند مصرف، درک یا ارج نهادن به محصولات مادی است (فاضلی، ۱۳۸۷)

بررسی پیشینه‌های تجربی در زمینه سبک زندگی در ایران نشان می‌دهد که سابقه پژوهش در این زمینه به کمتر از بیست سال می‌رسد. (مجدی و دیگران، ۱۳۸۹).

معتمدی (۱۳۹۲) در پژوهش سبک زندگی مطلوب بر اساس دیدگاه ارتباطی، سبک زندگی را ارتباط فرد با چهار عامل خداوند، خود، دیگران و طبیعت می‌داند و اهمیت هر کدام از این تعاملات را در چارچوب حیطه دین مدنظر دارد. شریعتی (۱۳۹۲) در پژوهش درآمدی بر سبک زندگی اسلامی در آیات و روایات معتقد است که سبک زندگی باید در ابعاد فردی، خانوادگی، اجتماعی، سیاسی مسئله محور شود. این مفهوم می‌تواند در هر یک از مؤلفه‌های بینشی، گرایشی، رفتاری و وضعیتی تعریف گردد. (احمدوند احمدوند، ۱۳۹۲) سازگارا (۱۳۸۹) در پژوهش خود با عنوان بررسی سبک زندگی قشر دانشگاهی و بازاریان سنتی (طبقه متوسط جدید و قدیم) به این نتیجه رسیده که بین طبقه اقتصادی- اجتماعی افراد و اولویت دادن به سرمایه‌ی فرهنگی رابطه وجود دارد یعنی دانشگاهیان بیشتر از بازاریان به سرمایه‌ی فرهنگی اولویت می‌دهند. چاوشیان (۱۳۸۴) در تحقیق خود با عنوان

۱. Veal, A. J.

۲. Laser, W.

۳. Chinese, D.

بررسی سبک زندگی و هویت اجتماع مصرف و انتخاب های ذوقی به عنوان شالوده ی تمایز و تشابه اجتماعی در دوره اخیر مدرنیته به این نتیجه رسیده است افرادی که دارای سرمایه ی فرهنگی بیشتری هستند به داشتن ذائقه و سلیقه ی معین در موسیقی و انتخاب خوانندگان محبوب اهمیت بیشتری می دهند.

شربتیان (۱۳۸۶) در پژوهش خود با عنوان مطالعه تطبیقی شیوه زندگی هنرجویان پسر ۱۸ تا ۲۵ ساله فرهنگسراهای بهمن و امیرکبیر به این نتایج رسیده است که سرمایه ی فرهنگی (سواد بالای والدین و خود افراد) در نوع لباس ها و رنگ آن ها، سلامت و بهداشت، استقبال از سینما و تلویزیون و رادیو تأثیر نداشته است. سرمایه ی فرهنگی (سواد بالای والدین و خود افراد) بر میزان مصرف لباس، صرف غذا در بیرون، اولویت وعده غذایی و تنوع غذایی، مسافرت های خارجی و نوع وسیله نقلیه در مسافرت ها تأثیر داشته است. همچنین در تحقیق پژوهشی با عنوان پایگاه اقتصادی-اجتماعی و مصرف کالاهای فرهنگی، فردرو و صداقت زادگان (۱۳۸۹) به این نتایج رسیدند که گروه اول (تئاتر، کتاب، ویدئو و موسیقی) با پایگاه اقتصادی-اجتماعی رابطه ی معنی دار یعنی داری دارند. گروه دوم (ورزش و روزنامه) با پایگاه اقتصادی-اجتماعی رابطه ی مثبت و معنی دار یعنی داری وجود دارند. گروه چهارم (رادیو) و گروه پنجم (فعالیت های هنری) با پایگاه اقتصادی-اجتماعی رابطه ی معنی داری وجود ندارد. بین اوقات فراغت و مصرف کالاهای فرهنگی رابطه معنی داری وجود دارد. بین تحصیلات و مصرف کالاهای فرهنگی رابطه ی مثبتی وجود دارد. مصرف کالاهای فرهنگی با جنسیت و سکونت رابطه ی معنی داری ندارند.

موارد ذکر شده بیشتر به متغیرهای مستقل مانند سرمایه فرهنگی، سرمایه اقتصادی، سرمایه اجتماعی پرداخته اند و اکثر کارهای انجام شده به متغیرهای وابسته ی سبک زندگی مانند نوع وسایل خانه، آشپزخانه (سوثرتون، ۲۰۰۱)، حمام، نوع روابط افراد کمتر پرداخته اند که البته این موارد امروزه بیشتر نشان دهنده ی سبک زندگی افراد هستند، در این پژوهش سعی شده عامل اجتماعی بیشتر بررسی شوند. سبک زندگی مورد نظر از دیدگاه محقق عبارت است از هر شیوه متمایز و قابل تشخیص زیستن که با ابعاد اوقات فراغت، وسایل مورد استفاده در آشپزخانه، وسایل سرویس و حمام و سایر امکانات ساختمان و نوع و میزان روابط اجتماعی

مشخص می‌شود و منظور از مؤلفه اموری است که مصداق عینی سبک زندگی محسوب می‌شوند. بنابراین، اموری که از سوی محققان جزء عوامل مؤثر بر سبک زندگی پیشنهاد شده (مواردی مانند میزان درآمد و تحصیلات) به‌عنوان مؤلفه در نظر گرفته نشده است.

جایگاه اجتماعی از نظر محقق شامل موقعیت اقتصادی_ فرهنگی، مشارکت مذهبی، سرمایه فرهنگی و مدیریت بدن می‌باشد که به‌عنوان مهم‌ترین مؤلفه‌هایی مؤثر بر سبک زندگی در نظر گرفته می‌شوند. از آنجا که دقت و صراحت در کاربرد مفاهیم با تعاریف ایجاد می‌شود (فرانکفورد و نچمیاس، ۱۳۸۱) در ذیل به تعریف مختصر مفاهیم پرداخته می‌شود:

پایگاه اقتصادی - اجتماعی؛ منظور از آن جایگاه سلسله مراتبی خانواده‌ها در هرم قشر بندی اجتماع است که از طریق معرف‌های میزان درآمد ماهیانه، منزل مسکونی، اتومبیل، دیگر دارائی‌ها مانند ارزش پولی سهام و مغازه، منزلت شغلی و سطح تحصیلی سنجیده می‌شود.

سرمایه فرهنگی؛ بوردیوسرمایه فرهنگی را دربرگیرنده تمایلات پایدار فرد می‌داند که در خلال اجتماعی شدن در فرد انباشته می‌شود و تحصیلات را نمودی از سرمایه فرهنگی می‌داند (بوردیو، ۱۳۸۰) به نظر وی، سرمایه نمادین، جزئی از سرمایه فرهنگی است و به معنای توانایی مشروعیت دادن، تعریف کردن، ارزش گذاردن در میدان فرهنگ است. (بوردیو، ۱۳۸۲)

سرمایه فرهنگی به معنای تصاحب کالاها و اطلاعات فرهنگی و دانش است که با دو بعد عینی و نهادی سنجیده می‌شود. بعد عینی که شامل میزان مصرف کالاهای فرهنگی است و با معرف‌های کتاب و کتاب خوانی، فیلم، سینما، تئاتر، موسیقی، اینترنت، ماهواره، ویدئو، رادیو و... مورد سنجش قرار می‌گیرد و بعد نهادی که شامل مدارک و مدارج علمی می‌شود که با مدارک تحصیلی سنجیده می‌شود.

مشارکت مذهبی؛ آنچه موجب شناسایی و تمایز پیروان یک دین از پیروان دیگر می‌شوند را هویت دینی گویند. مذهب در مفهوم جامعه‌شناختی‌جامعه‌شناختی با تأکید بر عین و خارجی آن با سایر مضامین ملی از جمله دولت، تاریخ و میراث فرهنگی در آمیخته است. شاخص‌های مهم این بعد را می‌توان پایبندی به جوهر دین و ارزش‌های بنیادین دینی و فراگیر بودن این

ارزش‌ها، دل‌بستگی جمعی و عمومی به شعائر، مناسک و نهادهای دینی، مشارکت و تمایل عملی به ظواهر و آئین‌های مذهبی و دینی (حاجیان، ۱۳۷۹) دانست.

مدیریت بدن؛ بوردیو، هدف مدیریت بدن را اکتساب منزلت، تمایز و پایگاه می‌داند. وی در تحلیل خود از بدن به کالایی شدن بدن در جوامع مدرن اشاره می‌کند که به صورت سرمایه فیزیکی ظاهر می‌گردد. (بوردیو، ۱۹۹۳) وی تولید این سرمایه فیزیکی را در گرو رشد و گسترش بدن می‌داند؛ به گونه‌ای که بدن حامل ارزش در زمینه‌های اجتماعی گردد. از نظر بوردیو، بدن به عنوان شکل جامعی از سرمایه فیزیکی، در بردارنده منزلت اجتماعی و اشکال نمادین متمایز است. تبدیل سرمایه فیزیکی در واقع به معنای ترجمه و تفسیر حضور بدنی برحسب اشکال گوناگون سرمایه (اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی) در میدان کار، فراغت و... می‌باشد. بوردیو با در نظر گرفتن بدن به عنوان یک سرمایه فیزیکی، هویت‌های افراد را با ارزش‌های اجتماعی منطبق با اندازه، شکل و ظاهر بدنی مرتبط می‌سازد (بوردیو، ۱۹۹۶). در این پژوهش مدیریت بدن با معرف‌هایی چون میزان مراجعه به پزشک و دندان‌پزشک برای اطمینان از سلامتی یا مراجعه وقت مریضی، چک کردن سلامتی بدن، اهمیت به نظافت بدن، میزان استحمام، استفاده از خوشبوکننده‌ها، توجه به رژیم غذایی و... سنجیده می‌شود.

از جمله پیامدهای جنگ تحمیلی، خانواده‌هایی است که پدر، مادر، خواهر و یا برادر آن‌ها برای حفظ ارزش‌های اسلامی، به شهادت رسیده، معلول شده و یا به اسارت درآمده است که به عنوان خانواده‌های شاهد یا ایثارگر از آن‌ها نام برده می‌شود. خانواده‌های شاهد و ایثارگران به سبب نقش مهم و تعیین‌کننده‌ای که در هشت سال دفاع مقدس داشته‌اند حائز اهمیت فراوان هستند و درصد قابل توجهی از جمعیت بخصوص در استان‌هایی مثل خوزستان که در رویارویی مستقیم با جنگ بود را تشکیل می‌دهند، بنابراین ضرورت دارد که با شناخت سبک زندگی و مؤلفه‌های تأثیرگذار بر آن، مشکلات و معضلات این قشر تا حدی مرتفع گردد.

این تحقیق به دنبال آن است که سبک زندگی خانواده‌های شاهد را با دیگر گروه‌ها از نظر موقعیت اجتماعی در شهر اهواز بررسی نماید. پرسش پژوهش آن است که آیا تفاوت

معناداری میان سبک زندگی خانواده‌های شاهد و ایثارگر و خانواده‌های عادی مشابه وجود دارد؟

روش‌شناسی تحقیق

روش این تحقیق پیمایشی می‌باشد که از روش‌های معمول در علوم اجتماعی است. نمونه‌گیری به شیوه‌ی نمونه‌گیری احتمالی طبقه‌بندی‌شده اعمال گردیده است. متغیرهای این تحقیق شامل پایگاه اقتصادی-اجتماعی، سرمایه‌ی فرهنگی، مدیریت بدن و مشارکت مذهبی است که تأثیر آن‌ها بر سبک زندگی مورد ارزیابی واقع شده است.

با توجه به اطلاعات دریافتی از اداره بنیاد شهید و امور ایثارگران اهواز بالغ بر ۱۲۳۹۷ پرونده (خانواده) بودند. در مقایسه با ۱۲۳۹۷ خانواده عادی مشابه مورد سنجش قرار گرفته‌اند. کل جامعه‌ی آماری در این پژوهش ۲۴۷۹۴ خانواده می‌باشد که از طریق فرمول کوکران حجم جامعه‌ی نمونه در این پژوهش ۳۸۷ خانواده می‌باشد. ۱۹۴ خانواده‌ی ایثارگر در مقایسه با ۱۹۴ خانواده‌ی عادی مشابه.

برای حصول به روایی قابل قبول ابتدا به انتخاب معتبرترین شاخص‌های گردآوری‌شده از بین شاخص‌های حاضر در پرسشنامه‌های موجود و آزمون شده اقدام و تمامی گویه‌های استخراج‌شده در اختیار چندتن از اساتید و متخصصان مرتبط با موضوع نیز مورد مطالعه قرار گرفت و اشتراک نظر آن‌ها بر گویه‌ها، مبنی بر معتبر بودن سنججه‌ی مورد نظر بود. لذا روایی صوری و محتوایی آن مورد تأیید قرار گرفت.

ضریب آلفای کرونباخ از عمومی‌ترین ضرایبی است که توسط پژوهشگران علوم اجتماعی برای سنجش پایایی ابزارهای مختلف جمع‌آوری داده‌ها، مورد استفاده قرار می‌گیرد (قاسمی، ۱۳۸۴: ۱۵۰). در این پژوهش نیز برای تعیین پایایی پرسش‌نامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. پس از تهیه و تدوین شاخص‌ها و طراحی صورت اولیه پرسشنامه، مطالعه‌ی مقدماتی^۱ انجام گرفت. برای سنجش متغیرها و جمع‌آوری داده‌ها از پرسش‌نامه

۱. Pretest

کتبی استفاده شد و گویه های آن بر اساس پایه های نظری و تعاریف مفهومی، تدوین یافت. این روش اجازه می دهد تا درباره ی جمعیت آماری، اطلاعات یکنواختی به دست آورده و امکان مشاهده ی درست متغیرها فراهم گردد. هدف این مطالعه، تعیین میزان پایایی پرسش نامه تحقیق بود که روی یک نمونه ۵۰ نفری از گروه شاهد و گواه در شهر اهواز به اجرا درآمد. پس از استخراج نمرات مربوط به هر پرسشنامه و وارد نمودن آن ها در نرم افزار SPSS ۱۹، از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد که مقدار آلفای محاسبه شده مربوط به هر متغیر در جدول (۱) آمده است.

جدول (۱): ضرایب آلفای کرونباخ متغیرهای تحقیق

نام متغیر	تعداد گویه	آلفای کرونباخ
سبک زندگی	۲۴	۰/۷
پایگاه اقتصادی - اجتماعی	۷	۰/۶
سرمایه فرهنگی	۹	۰/۶
مدیریت بدن	۱۳	۰/۸۳
مشارکت مذهبی	۱۷	۰/۸۷

بنابراین با توجه به این که ضریب به دست آمده برای هر متغیر، در نمونه ۵۰ نفری بالای ۰/۶ می باشد، می توان نتیجه گرفت که ابزار پژوهش، ابزاری پایا و اعتمادپذیری است. معرف های میزان هر کدام از متغیرهای نامبرده ذیل جایگاه اجتماعی، نهایتاً به متغیری پنج مقوله ای به صورت پایین، متوسط رو به پایین، متوسط، متوسط رو به بالا و بالا تبدیل می شود؛ و از طریق دادن وزن متفاوت به هریک از آن ها شاخص سازی شده و مانند متغیر فاصله ای با آن برخورد می شود، زیرا مجموع نمرات پاسخگویان محاسبه شده و از مقیاس لیکرت استفاده گردیده است. برای سنجش آن از تعداد مکفی پرسش در پرسشنامه استفاده شده است. برای سنجش پایگاه اجتماعی - اقتصادی چهار پرسش، بعد عینی سرمایه فرهنگی از دو جدول چهار و پنج گویه ای، بعد نهادی دو سؤال، مدیریت بدن از یک جدول شامل

سیزده گویه و مشارکت مذهبی هفده گویه قرار داده شد. ابعاد سبک زندگی نیز با مقیاس ترتیبی و در مجموع با ۲۳ گویه محاسبه گردید.

یافته‌ها

هدف پژوهش حاضر رابطه سبک زندگی خانواده‌های شاهد و ایثارگر با خانواده‌های عادی مشابه از نظر موقعیت اجتماعی در شهر اهواز است. فرضیه اصلی آن است که میانگین سبک زندگی در بین خانواده‌های عادی از خانواده‌های شاهد بیشتر است. ابتدا یافته‌های توصیفی این پژوهش، شامل شاخص‌های آماری مانند فراوانی، درصد فراوانی، درصد تجمعی، میانگین، انحراف معیار، کمترین و بیشترین نمره‌های آزمودنی‌ها در متغیرهای مورد مطالعه می‌باشد که در جدول ۳ و ۲ ارائه شده است. جدول (۲) نشان‌دهنده توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس نوع خانواده آنان می‌باشد. بر طبق جدول خانواده‌های شاهد ۵۰/۱ درصد و خانواده‌های عادی ۴۹/۹ درصد نمونه را تشکیل می‌دهند.

جدول (۲): توزیع فراوانی پاسخگو بر حسب نوع خانواده

نوع خانواده	فراوانی	درصد
شاهد	۱۹۴	۵۰/۱
عادی	۱۹۳	۴۹/۹
جمع کل	۳۸۷	۱۰۰

در شکل (۳) آماره‌های توصیفی پاسخ‌گویان بر حسب سبک زندگی در نوع خانواده‌ها را نشان می‌دهد.

جدول (۳): آماره های توصیفی پاسخ گویان برحسب سبک زندگی و نوع خانواده ها

نوع خانواده		سبک زندگی
شاهد	عادی	
۹۲/۸۸	۱۰۴/۱۰	میانگین
۱۳/۶۸	۱۲/۶۸	انحراف معیار
۱۸۷/۱۶	۱۶۱/۰۲	واریانس
۵۵	۷۰	حداقل
۱۳۰	۱۳۲	حداکثر

جدول (۴) نشان دهنده ی توزیع فراوانی پاسخ گویان برحسب جنسیت آنان می باشد.

جدول (۴): توزیع فراوانی پاسخ گویان برحسب سبک زندگی و جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد
زن	۱۵۶	۴۰/۳
مرد	۲۳۱	۵۹/۷
جمع کل	۳۸۷	۱۰۰

یافته ها گویای آن است که ۴۸/۴ درصد پاسخ گویان زن و ۵۱/۶ درصد آن ها مرد بوده اند. در جدول (۵) آماره های توصیفی پاسخ گویان برحسب سبک زندگی و جنسیت را نشان می دهد.

جدول (۵): آماره های توصیفی پاسخ گویان برحسب سبک زندگی و جنسیت

جنسیت		سبک زندگی
زن	مرد	
۱۰۱/۷۱	۱۰۵/۵۶	میانگین
۷/۷۰۹	۷/۶۷۶	انحراف معیار
۵۹/۴۲۲	۵۸/۹۲۰	واریانس

۸۶	۹۱	حداقل
۱۲۵	۱۲۵	حداکثر

همان‌گونه که در جدول مشاهده می‌شود میانگین سبک زندگی در بین دو نوع جنسیت تفاوت بسیار کمی را نشان می‌دهد.

جدول (۶) نشان‌دهنده‌ی توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس سن آنان می‌باشد

جدول (۶): آماره‌های توصیفی پاسخ‌گویان برحسب سن

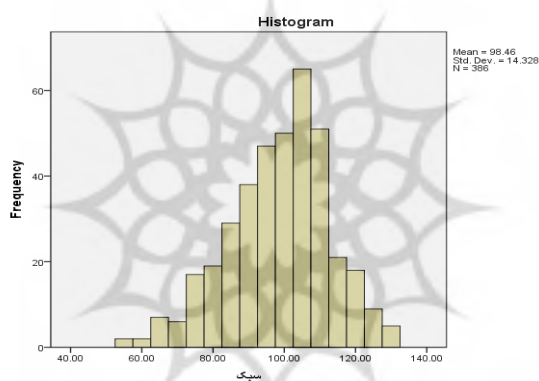
تعداد مشاهدات	معتبر	۳۸۷
	بدون پاسخ	۰
	میانگین	۳۸
	انحراف معیار	۱۰/۴۸۶
	واریانس	۱۰۹/۹۵۰
	حداقل	۱۷
	حداکثر	۷۳

همان‌گونه که در جدول مشاهده می‌شود، دامنه‌ی سنی در گروه نمونه، بین ۱۷ - ۷۳ می‌باشد.

جدول (۷) مربوط به آماره‌های متغیر وابسته می‌باشد، برای سنجش سبک زندگی از ۵ بخش پرسش استفاده شده است که در زمینه‌های اوقات فراغت، وسایل مورد استفاده در آشپزخانه، وسایل هال و پذیرایی، وسایل سرویس و حمام و سایر امکانات ساختمان و همچنین نوع و میزان روابط اجتماعی بوده است.

جدول (۷): نمودار توصیفی متغیر سبک زندگی

تعداد مشاهدات	معتبر	۳۸۶
۱	بدون پاسخ	
۹۸/۴۶	میانگین	
۱۴/۳۲	انحراف معیار	
۲۰۵/۲۷	واریانس	
۵۵	حداقل	
۱۳۲	حداکثر	

شکل ۱. هیستوگرام سبک زندگی

به نظر می‌رسد بین پایگاه اجتماعی - اقتصادی، سرمایه فرهنگی، مشارکت مذهبی، مدیریت بدن با سبک زندگی رابطه معناداری وجود دارد. برای آزمودن این فرضیه از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است که حاصل آن در جدول زیر نشان داده شده است.

جدول (۸) نتایج آزمون همبستگی پیرسون بین متغیرها

نام متغیر	همبستگی پیرسون	سطح معنی داری
سرمایه فرهنگی خانواده‌ها و سبک زندگی	۰/۳۱۰	۰/۰۰۰
پایگاه اجتماعی - اقتصادی و سبک زندگی	۰/۳۵۹	۰/۰۰۰
مدیریت بدن در خانواده و سبک زندگی	۰/۳۵۸	۰/۰۰۰
مشارکت مذهبی خانواده‌ها و سبک زندگی	۰/۱۱۶	۰/۰۲۳

طبق جدول، ضریب همبستگی بین سرمایه فرهنگی خانواده‌ها و سبک زندگی ۰/۳۱۰ و سطح معناداری آن ۰/۰۰۰ می‌باشد. ضریب همبستگی بین پایگاه اجتماعی - اقتصادی و سبک زندگی ۰/۳۵۹ و سطح معناداری آن ۰/۰۰۰ می‌باشد. ضریب همبستگی بین مدیریت بدن در خانواده و سبک زندگی ۰/۳۵۸ و سطح معناداری آن ۰/۰۰۰ می‌باشد. ضریب همبستگی بین مشارکت مذهبی خانواده‌ها و سبک زندگی ۰/۱۱۶ و سطح معناداری آن ۰/۰۲۳ می‌باشد. نتایج به‌دست آمده از انجام این آزمون نشان می‌دهد که بین این متغیرها و سبک زندگی، رابطه معناداری وجود دارد.

همچنین برای بررسی رابطه متغیر نوع خانواده و سبک زندگی، متغیر نوع خانواده اسمی (با دو مقوله) سبک زندگی، به‌صورت فاصله‌ای سنجیده شده است، بنابراین مناسب‌ترین آزمون برای بررسی رابطه میان این دو متغیر، آزمون T-Test با دو نمونه مستقل می‌باشد. همان‌گونه که در جدول زیر مشاهده می‌گردد، نتایج آزمون t ($\text{Sig} = ۰/۳۰۶$) و $-۸/۳۵۴$ ($t =$ گویای آن است که فرضیه محقق رد می‌شود).

جدول (۹) نتایج آزمون T، مربوط به نحوه سبک زندگی در خانواده‌های شاهد و غیر شاهد

جنس	فراوانی	میانگین	مقدار t	سطح معنی‌داری
شاهد	۱۹۴	۹۲/۸۸۱	-۸/۳۵۴	۰/۳۰۶
عادی	۱۹۲	۱۰۴/۱۰۴		

برای روشن شدن این نکته که آیا در روابط دیده شده میان متغیرهای مستقل و متغیرهای وابسته روابط واقعی و مورد نظر محقق است، لازم بود تا جهت خالص سازی رابطه یک متغیر مستقل و متغیرهای وابسته، دیگر متغیرهای مستقل ثابت نگه‌داشته شوند. جهت نیل به این هدف، از کنترل آماری استفاده می‌شود. منظور از کنترل آماری این است که برای تشخیص و تفکیک و یا کنار گذاشتن قسمتی از واریانس متغیر وابسته که به‌ظاهر از یک یا چند متغیر

مستقل خارج از رابطه خاص یا روابط تحت بررسی ناشی می شود از روش آماری استفاده گردد.

در جدول زیر ضریب همبستگی تفکیکی بین هریک از متغیرها و سبک زندگی با کنترل سایر متغیرهای مستقل، در ذیل همبستگی تفکیکی آمده که این روابط با سطوح معناداری به دست آمده، رد می شود.

جدول (۱۰) جدول: نتایج آزمون همبستگی تفکیکی بین متغیرهای مستقل و سبک زندگی

نام متغیر	همبستگی تفکیکی	سطح معنی داری
سرمایه فرهنگی و سبک زندگی	۰/۱۵۹	۰/۰۰۲
پایگاه و سبک زندگی	۰/۴۰۳	۰/۰۰۰
مشارکت مذهبی و سبک زندگی	۰/۱۷۰	۰/۰۰۱
مدیریت بدن و سبک زندگی	۰/۲۷۵	۰/۰۰۰

این بدین معنی است که ضریب همبستگی پیرسون زمانی که اثر متغیرهای مستقل دیگر بر روی سبک زندگی کنترل می شود، معنی دار نمی باشد.

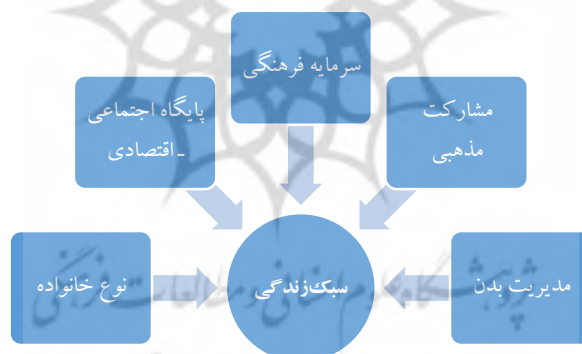
در این تحقیق از رگرسیون خطی به منظور پی بردن به ضریب تعیین R^2 استفاده شد. R^2 نشان می دهد که مجموعه ای از متغیرهای مستقل تا چه حد تغییرات متغیر وابسته را تعیین می کند (دواس، ۱۳۸۶). در مجموع با وارد کردن متغیرهای مستقل پایگاه اجتماعی-اقتصادی، مدیریت بدن، مشارکت مذهبی و سرمایه فرهنگی نشان داده می شود که این متغیرها چند درصد واریانس سبک زندگی را تبیین می کنند.

در جدول زیر Beta آورده شده است و سهم خالص هر کدام از متغیرهای وارد شده را به دقت نشان می دهد. Beta نمرات استاندارد شده است که برای بررسی معادله پیش بینی به کار می رود (همان، ۷۰). اصطلاح استاندارد وقتی برای این ضریبها به کار می رود که همه متغیرها در جدول نمره های استاندارد باشند» (کرلینجر، پدهازر، ۱۳۸۶). این جدول تحلیل ضرایب رگرسیون چندمتغیره را نشان می دهد. با توجه به مقدار F، نشان می دهد که این

رگرسیون معنی‌دار است. با توجه به مقدار R^2 در این تحقیق و با سنجش متغیرهای تحقیق ۰/۲۶۷ از واریانس متغیر وابسته تبیین شد و همچنین با توجه به وزن‌های بتا، به ترتیب پایگاه اقتصادی-اجتماعی، مدیریت بدن، مشارکت مذهبی و سرمایه فرهنگی بیشترین نقش را در سبک زندگی دارا می‌باشند.

جدول (۱۱) نتایج آزمون رگرسیون چندگانه متغیرهای مستقل تأییدشده با سبک زندگی

نام متغیر	Beta	Sig	F	R^2
پایگاه اقتصادی اجتماعی	۰/۳۱۱	۰/۰۰۰	۳۴/۶۶۱	۰/۲۶۷
مدیریت بدن	۰/۲۶۰	۰/۰۰۰		
مشارکت مذهبی	۰/۱۵۱	۰/۰۰۱		
سرمایه فرهنگی	۰/۱۴۹	۰/۰۰۳		

نمودار رابطه سبک زندگی با سایر متغیرها

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر باهدف رابطه بین سبک زندگی و موقعیت اجتماعی خانواده های شاهد و ایثارگر و خانواده های عادی در شهر اهواز انجام گردید. فرضیه اصلی آن است که میانگین سبک زندگی در بین خانواده های عادی از خانواده های شاهد بیشتر است. ابتدا با توجه به یافته ها به دست آمد که بین پایگاه اجتماعی - اقتصادی، سرمایه فرهنگی، مشارکت مذهبی، مدیریت بدن با سبک زندگی رابطه معناداری وجود دارد به نحوی که پایگاه اقتصادی - اجتماعی، مدیریت بدن، مشارکت مذهبی و سرمایه فرهنگی به ترتیب بیشترین نقش را در سبک زندگی دارا می باشد و در نهایت مشخص گردید که سبک زندگی خانواده های شاهد و ایثارگر تفاوت معناداری با خانواده های عادی مشابه ندارد.

پژوهش هایی که مستقیماً با تحقیق فوق مرتبط باشد بسیار به ندرت انجام گردیده است به نحوی که گاه در سطوح دیگری از تحقیق انجام شده و بعضاً مؤلفه های محدودی مورد توجه قرار گرفته بود.

نتایج به دست آمده از پژوهش با نتایج ابراهیمی و دیگران (۱۳۹۶) مبنی بر اینکه سرمایه فرهنگی را بر سبک زندگی دینی مؤثر می دانند و سراج زاده و باقری در تحلیل نظام مند پژوهش های سبک زندگی بعد از دهه ۸۰ که سرمایه فرهنگی را یکی از مؤلفه های تأثیرگذار بر سبک زندگی می داند همسوست.

نتایج این پژوهش با نتایج تحقیق ابراهیم پور و رحیمی (۱۳۹۶) که سلامت تن را در مقوله فردی جزء عوامل مؤثر بر سبک زندگی اسلامی می شمارند همسو و با نتایج پژوهش خوش طینت که به تفاوت معنی داری بین سلامت بدن در خانواده های شاهد و عادی قائل است نا همسوست.

نتایج تحقیق با نتایج پژوهش فردرو و صداقت زادگان (۱۳۸۹) مبنی بر رابطه موقعیت اجتماعی - اقتصادی و سبک زندگی همسوست. همچنین با نتایج تحقیق دولاهایت و مارکس (۲۰۰۵) مبنی بر رابطه دین داری و سبک زندگی همسوست.

نتایج این تحقیق با پژوهش ایمانی و سبزیان مبنی بر تفاوت معنی‌دار بین خانواده‌های شاهد و عادی با نتایج پژوهش ناهمسوست.

منابع فارسی

- ابادری، یوسفعلی و چاوشیان، حسن (۱۳۸۱). از طبقه اجتماعی تا سبک زندگی. رویکردهای نوین در تحلیل جامعه شناختی هویت اجتماعی، دوره ۱۰، شماره ۲۰، ۲۷-۳.
- ابراهیم پور، جمشید و رحیمی، سید داریوش (۱۳۹۶). مولفه‌ها و شاخص‌های سبک زندگی - اسلامی، تحقیقات جدید در علوم انسانی، شماره ۱۹، ۱۴۸-۱۱۷.
- ابراهیمی، قربانعلی؛ جانعلیزاده چوب بستی، حیدرو بولاغی، مهدی (۱۳۹۶). بررسی جامعه شناختی تاثیر سرمایه فرهنگی بر سبک زندگی دینی دانشجویان (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه مازندران)، جامعه‌شناسی نهاد‌های اجتماعی، شماره ۱۰، ۱۳۸-۱۱۳.
- احمدوند، شجاع (۱۳۹۲). کار ویژه‌های نظام سیاسی و نقش آنها در تغییر سبک زندگی، فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی، ویژه‌نامه سبک زندگی، دوره ۴، شماره ۱۳، ۷۹-۵۷.
- آخوندی، محمد باقر (۱۳۷۷). بررسی هویت ملی و مذهبی جوانان مشهدی و تاثیر روابط اجتماعی بر آن، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد.
- اسمیت، دیوید (۱۹۹۳). کیفیت زندگی: رفاه انسانی و عدالت اجتماعی، ترجمه حسین حاتمی نژاد و حکمت شاهی اردبیلی (۱۳۸۱)، اطلاعات سیاسی - اقتصادی، سال هفدهم، شماره‌های ۱۸۵-۱۸۶.
- باکاک، رابرت (۱۹۹۳). مصرف، ترجمه: خسرو صبوری (۱۳۸۱)، تهران: انتشارات شیرازه.
- بوردیو، پیر (۱۹۹۴). نظریه کنش: دلایل عملی و انتخاب عقلانی. ترجمه: مرتضی مردیها (۱۳۸۰). تهران: انتشارات نقش و نگار.
- بوردیو، پیر (۲۰۰۳). سرمایه جدید. ترجمه: مرتضی مردیها (۱۳۸۲)، اطلاعات سیاسی اقتصادی، شماره ۱۹۲-۱۹۱، ۱۸۳-۱۷۴.
- بیابانگرد، اسماعیل (۱۳۸۹). روش‌های تحقیق در روانشناسی و علوم تربیتی. تهران: نشر دوران.
- چاوشیان، حسن (۱۳۷۷). بحثی در کاربرد نظریه‌های فرهنگ. فرهنگ عمومی، شماره ۱۴ و ۱۵،

- خوش طینت، ولی اله (۱۳۹۱). تاثیر التزام عملی به اعتقادات اسلامی از طریق سبک زندگی سالم بر گرایش دانشجویان به مصرف مواد مخدر، روان شناسی سلامت، شماره ۱، ۵۹-۴۶.
- حاجیانی، ابراهیم (۱۳۷۹). تحلیل جامعه شناختی هویت ملی در ایران و طرح چند فرضیه، فصلنامه مطالعات ملی. شماره ۵
- دواس، دی، ای (۲۰۰۲). پیمایش در تحقیقات اجتماعی. ترجمه: هوشنگ یابی (۱۳۸۶)، تهران: نشر مرکز، چاپ نهم.
- روشه، گی (۱۹۸۸). جامعه شناسی تالکوت پارسونز. ترجمه: عبدالحسین نیک گهر (۱۳۹۱)، نشر نی.
- سازگارا، پروین (۱۳۷۷). نگاهی به جامعه شناسی با تأکید بر فرهنگ. تهران: کویر.
- سبزیان، مهتاب و ایمانی، محسن (۱۳۹۴). بررسی مقایسه ای سبک زندگی خانواده های شاهد و ایثارگر و خانواده های عادی استان لرستان. تربیت اسلامی، س ۱۰، ش ۲۱، ص ۱-۲۲.
- سراج زاده، سیدحسین و باقری، لیل (۱۳۹۶). تحلیل نظام مند پژوهش های سبک زندگی بعد از دهه ۸۰. مطالعات فرهنگ ارتباطات، شماره ۶۹، ص ۱-۳۲.
- شربتیان محمدحسن؛ دانش، پروانه و طوافی، پویا (۱۳۹۶). تحلیل جامعه شناختی خشونت خانگی علیه زنان و رابطه آن با احساس امنیت در خانه (مطالعه موردی زنان ۱۸-۵۴ سال شهر میانه). پژوهش های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، دوره ۶، شماره ۱ (پیاپی ۱۶).
- شریعتی، سید صدر الدین (۱۳۹۲). درآمدی بر سبک زندگی اسلامی در آیات و روایات، فرهنگ مشاوره و روان درمانی، ویژه نامه سبک زندگی، دوره ۴، شماره ۱۳، ص ۱-۱۰.
- فاضلی، محمد (۱۳۸۷). تصویری از سبک زندگی فرهنگی جامعه ی دانشجویی فصلنامه تحقیقات فرهنگی. سال اول، شماره ۱، ص ۱۷۵-۱۹۸.
- فرانکفورد، چاوا و نجمیاس، دیوید (۲۰۰۲). روش های پژوهش در علوم اجتماعی. ترجمه: فاضل لاریجانی و رضا فاضلی (۱۳۸۱)، تهران: سروش (انتشارات صدا و سیما).
- فردرو، محسن و صداقت زادگان، شهناز (۱۳۸۹). پایگاه اقتصادی - اجتماعی و مصرف کالاهای فرهنگی. شورای فرهنگ عمومی، شماره ۲۲-۲۳، ص ۸۵-۹۷.
- قاسمی، وحید (۱۳۸۴). ضریب آلفای کرونباخ و ویژگی های آن با تأکید بر کاربرد در پژوهش های اجتماعی، مجله پژوهشی دانشگاه اصفهان (علوم انسانی). شماره ۲، ص ۱۵۵-۱۷۴.

- کاویانی ارانی، محمد (۱۳۹۱). سبک زندگی اسلامی (مفهوم شناسی، چگونگی شکل‌گیری، جایگاه علوم اسلامی و علوم انسانی در آن). مطالعات سبک زندگی، شماره ۲، ص ۱۸۷-۲۰۸.

- کرلینجر، پدهازر (۱۹۷۳). رگرسیون چند متغیری در پژوهش رفتاری. ترجمه: حسن سرایی (۱۳۸۶)، تهران: انتشارات سمت.

- مجدی، علی اکبر؛ صدر نبوی، رامپور، بهروان، حسین و هوشمند، محمود (۱۳۸۹)، سبک زندگی جوانان ساکن شهر مشهد و رابطه آن با سرمایه فرهنگی و اقتصادی والدین. علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی، سال هفتم، شماره ۲، ص ۱۳۱-۱۶۱.

- معتمدی، عبدالله (۱۳۹۲). سبک زندگی مطلوب بر اساس دیدگاه ارتباطی (ارتباط انسان با خود، خداوند، دیگران و طبیعت). فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی، دوره ۴، شماره ۱۳، ص ۱۲۵-۱۴۲.

Adler, A. (۱۹۵۶). *The Individual Psychology of Alfred Adler: A Systematic Presentation in Selections from His Writings*. New York: Basic Book .

Bourdieu, P. (۱۹۹۶). *The Rules of Art*, (Translated By Susan, Emanuel), Polity Press.

Bourdieu, P. (۱۹۸۴). *Distinction*. London: Routledge and Kegan Paul

Chapin, S. (۱۹۳۵). *Contemporary American Institutions*. New York: Harper and Bros

Gordon W. Allport (۱۹۶۳). *Pattern and Growth in Personality*. Westport, CN: Greenwood Press.

Kluckhohn, Clyde & Kroeber.A.L. (۱۹۵۲) *Culture: Critical Review of Concepts and Definitions*, Cambridge, Massachusetts, U.S.A. Published by the Museum.

Lazer, W. (۱۹۶۳). *Life-Style Concepts & Marketing*. In S.A. Greyser (ed.), *Toward Scientific Marketing* (Chicago: American Marketing Association), ۱۳۰-۱۳۹.

Oswell, D. (۲۰۰۶). Culture and Society, SAGE, London.

Parsons, Talcott. (۱۹۹۱). The Social System .2nd ed. Routledge sociology classics .London

Southerton, Dale. (۲۰۰۱). Consuming Kitchens: Taste, context and identity formation, Journal of Consumer Culture, Vol ۱(۲): PP: ۱۷۹-۲۰۳.

-Veal, A. J. (۱۹۹۳). The concept of lifestyle: a review. Leisure Studies, ۱۲(۴), ۲۳۳-۲۵۲

Warde, A & Martens, I and Olsen W. (۱۹۹۹). Consumption and the problem of variety: cultural omnivorousness, Social Distinction and dining out, sociology, vol. ۳۳, no. ۱, February ۱۹۹۹, PP: -۱۰۵ ۱۲۷.

